

SABER-NE
MÉS

Si volem parlar amb una persona que viu lluny	➔	farem una videoconferència
Si hem de transmetre el resultat d'una recerca	➔	farem una exposició oral o escriurem un article
Si ens cal consensuar com enregistrarem un vídeo	➔	tindrem una discussió
Si ens volem posar en forma	➔	seguirem una rutina esportiva
Si volem confrontar punts de vista sobre un tema	➔	farem un debat

Quan sorgeix una **necessitat comunicativa**, la forma que adoptarà la comunicació serà diferent en funció de l'objectiu comunicatiu (**propòsit**), el **context** en què ha sorgit la necessitat, l'**emissor** del missatge i l'**audiència** que l'ha de rebre. Aquesta forma és el gènere discursiu, i inclou el missatge textual (oral o escrit), però també el comportament extratextual. Per exemple: un pòster científic és un text escrit, pensat per ser comentat oralment per l'autor i el lector en una trobada presencial, amb l'objectiu de consensuar o replantejar allò que s'hi exposa.

Necessitem comunicar-nos...

- Disculpa, per anar al carrer Robrenyo?
- Sí, i tant: pugeu pel carrer Numància i el segon carrer a mà esquerra ja és Robrenyo.

EMISSOR – RECEPTOR / AUDIÈNCIA

SITUACIÓ / CONTEXT

NECESSITAT / PROPÒSIT

Font: Jordi Domènech

En l'exemple de la imatge, dos joves volen anar a veure els carrers guarnits de la festa major de Sants i han decidit començar l'itinerari al carrer Robrenyo, però no saben com arribar-hi. Per tant, demanen instruccions a una noia que troben pel carrer.

Situació/context	Dos joves surten del metro. Van a la festa major de Sants a veure els carrers guarnits, però no coneixen el barri.
Necessitat/propòsit	Volen començar al carrer Robrenyo i pregunten a una noia com arribar-hi.
Emissor-receptor	En la seqüència pregunta-resposta, els dos nois i la noia intercanvien els rols.
Gènere discursiu	Diàleg
Tipologia textual	Text instructiu

Constantment sorgeixen gèneres nous, perquè l'evolució social fa sorgir noves necessitats comunicatives. Alguns gèneres es consoliden de manera espontània (el format d'un tuit, per exemple); d'altres, en canvi, de manera explícita i consensuada (per exemple, la comunitat científica no només fa servir línies del temps, sinó que té també un discurs sobre com s'han de fer i per què s'han de fer així: si algú fa una línia del temps corba, no es veurà com un acte creatiu, sinó com un trencament de la norma). En aquest segon cas, el gènere no experimentarà variacions formals durant un període de temps llarg.

Un error freqüent és assimilar gènere discursiu a tipologia textual, o considerar que els gèneres són exemples de tipologies concretes. La diferència és que les tipologies són un repertori tancat de categories abstractes, que rarament es troben a la realitat en estat pur: per exemple, una novel·la és un text narratiu, però pot contenir fragments descriptius, argumentatius i fins i tot instructius.

Un altre exemple: un article científic és un gènere que s'estructura amb una combinació de tipologies, al servei de les diferents parts de l'article i amb diferents finalitats epistèmiques.

Introducció		Text expositiu
Material i mètodes		Text instructiu
Resultats		Text descriptiu
Conclusions		Text argumentatiu

Il·lustració 1: Relació entre els apartats d'un article científic i les tipologies textuais. Font: Jordi Domènech.

Per tant, si les tipologies textuais són formes abstractes, els gèneres discursius són formes reals, que neixen de necessitats comunicatives concretes, determinades pel que es vol dir i pel context on es vol dir. Per tant, són vius i no n'hi ha una categoria tancada, perquè si sorgeixen noves necessitats comunicatives apareixeran gèneres discursius nous o evolucionaran els existents.

Hi ha gèneres específics de cada àmbit del coneixement i d'altres, com per exemple l'informe o el reportatge de divulgació, que són comuns a la major part de disciplines. Però, sovint, la concreció del gènere presenta diferències d'una matèria a l'altra: per exemple, un informe mèdic, un informe pericial per presentar a un judici o un informe tècnic d'un gabinet d'arquitectura tenen en comú la naturalesa informativa, però seran molt diferents entre ells: diferiran en l'estructura, en el vocabulari i, especialment, en la situació comunicativa en què s'utilitzen.

Identificarem les característiques d'un gènere concret fixant-nos en l'estructura que té el discurs (sigui oral o escrit), però també en els elements extratextuals que s'activen en la situació comunicativa que es produeix. Per exemple, una conferència implica: una distribució concreta en l'espai (la persona conferenciant davant d'un faristol, l'auditori assegut en cadires, una pantalla darrere l'orador...); unes interaccions pautades i esperables (hi haurà silenci durant la conferència, però al final es podrà fer preguntes, i abans s'haurà aplaudit), i uns rituals socials ben definits (donar la benvinguda, demanar que apaguin els mòbils, agrair

3

l'atenció al final...). Això és així perquè l'acte comunicatiu es produeix en el si d'una comunitat de discurs, que comparteix valors, propòsits i fins i tot història.

A l'aula, és important que l'alumne aprengui a identificar les característiques (textuals i extratextuals) dels gèneres discursius de caràcter acadèmic més freqüents i les especificitats d'aquests gèneres en els diferents àmbits curriculars; és a dir que pugui identificar l'estructura del discurs en un text, lligada a les característiques de l'àrea, així com a les litúrgies o comportaments lligats a la situació comunicativa concreta. Tot aquest treball s'ha de fer en context, i per això no es pot deixar exclusivament en mans del professorat de l'àmbit lingüístic.

Apropiar-se dels gèneres propis d'una disciplina és aprendre a pensar a la manera d'aquesta disciplina. Caldrà, doncs, recrear, sempre que sigui possible, la situació comunicativa que es produiria en el món real; per exemple, preparar i defensar pòsters científics en un congrés escolar, per simular la discussió que es genera en un congrés científic entorn d'una proposta concreta.

Finalment, caldrà identificar quins gèneres són propis de cada matèria i quan i com cal introduir-los al llarg de l'ensenyament obligatori.

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

Us convidem a llegir aquests títols de referència per ampliar la informació:

- BAKHTIN, M. (1982). "El problema de los géneros discursivos". A: *Estética de la creación verbal*. Mèxic DF: Siglo XXI, p. 248-293.
- BRIZ, A. (coord.) (2008). "Géneros discursivos académicos". A: *Saber hablar*. Madrid: Aguilar, Instituto Cervantes.
- DOMÈNECH-CASAL, J. (2022). *Mueve la lengua, que el cerebro te seguirá. 75 acciones lingüísticas para enseñar a pensar Ciencias*. Barcelona: Editorial Graó.

